

PUNK'S NOT DEAD: педесет година панк рока

Уређивачки одбор

- Др Никола Бубања, редовни професор (декан)
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Милош Ковачевић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Драган Бошковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Јелена Атанасијевић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Биљана Мандић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Анђелка Пејовић, редовни професор
Филолошки факултет, Београд
Др Владимир Поломац, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Часлав Николић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Катарина Мелић, редовни професор
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Марија Ђирић, редовни професор,
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Невена Вујошевић, доцент,
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор
Универзитет „Г. д' Анунцио”, Пескара, Италија
Др Ала Татаренко, редовни професор
Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина
Др Зринка Блажевић, редовни професор
Филозофски факултет, Загреб, Хрватска
Др Миланка Бабић, редовни професор
Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина
Др Михај Радан, редовни професор
Факултет за историју, филологију и теологију, Темишвар, Румунија
Др Димка Савова, редовни професор
Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска
Др Јелица Стојановић, редовни професор
Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Уредници

- Др Драган Бошковић, редовни професор (одговорни уредник)
Др Часлав Николић, редовни професор

Рецензенти

- Др Душан Иванић, редовни професор (Београд)
Др Александар Јерков, редовни професор (Београд)
Др Драган Бошковић, редовни професор (Крагујевац)
Др Богуслав Зиелински, редовни професор (Познањ, Пољска)
Др Душан Маринковић, редовни професор (Загреб, Хрватска)
Др Роберт Ходел, редовни професор (Хамбург, Немачка)
Др Ала Татаренко, редовни професор (Лавов, Украјина)

Филолошко-уметнички факултет
Крагујевац, 2026.

PUNKS
NOT
DEAD

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ПАНК РОКА

Уредници
Драган Бошковић, проф. др
Часлав Николић, проф. др

САДРЖАЈ

О КЊИЖЕВНОКУЛТУРОЛОШКОЈ КЊИЗИ СА XX МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ
СКУПА „СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ” / 5

И ТО ЈЕ УПРАВО ПАНК

Михајло Пантић
ШТА БИХ МОГАО РЕЋИ О ПАНКУ / 15

LIVING IN THE PUNK AGE

Часлав В. НИКОЛИЋ
ПРЕ ПАНКА: БРИСАК ЦЕНИС ЦОПЛИН / 23

Marija S. DOKIĆ
PUNK AS AN EXISTENTIAL ACT: THE PHILOSOPHY OF DEFIANCE AND FREEDOM / 33

Franco BUROLO
IMPULS ANARHIJE I PUNK / 43

Драган БОШКОВИЋ
ПАНК/ХАРАКОР:
ПОСЛЕДЊЕ МОДЕРНИСТИЧКЕ (МЕТА)НАРАЦИЈЕ / 53

Бранислава ВАСИЋ РАКОЧЕВИЋ
ПАНК И ДАДАИЗАМ / 59

Исидора Д. ЋОЛОВИЋ
ВЕНЧАЊЕ НЕБА И ПА(Н)К(Л)А:
ОД (НОВОГ) РОМАНТИЗМА ДО ГОТИКА И НАЗАД / 65

Ђорђе М. ЋУРЂЕВИЋ
ОД ТЕОЛОГИЈЕ ДО ПОЕТИКЕ БУНТА: ХРИСТОС И ПАНК / 83

Марија В. ЛОЈАНИЦА
LIVING IN THE ICE AGE: ПАНК И ПОЕТИКА ЛЕДА / 93

Јована Д. КОСТИЋ и Александра В. ЧЕБАШЕК НЕШКОВИЋ
THE CLASH WERE RIGHT ABOUT EVERYTHING:
СУПКУЛТУРНА ПОЕТИКА И АПОКАЛИПСА У ПЕСМИ „LONDON CALLING” / 101

ЗВУК РУШЕВИНЕ

Мина М. Ђурић

ПОЕТИКА ПАНКЕРСКЕ „ПОГРЕШКЕ“ И ПЕРФОРМАНСА:

ПЕТИ СМИТ, СВЕЧАНОСТ ПОВОДОМ НОБЕЛА И СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ / 113

Миња З. ТОМИЋ

ПЕТИ СМИТ И ГРАНИЦЕ ПАНКА / 127

Душан Р. ЖИВКОВИЋ

ЕЛЕМЕНТИ ПРОТО-ПАНКА У ПЕСМИ „DEMOLICIÓN“ ГРУПЕ LOS SAICOS / 137

Vladimir M. RANKOVIĆ

EINSTÜRZENDE NEUBAUTEN – RUŠEVINE, SEĆANJE, ZVUK / 145

Ана М. НИКИФОРОВИЋ

ОД ЛОНДОНА ДО ЈУЖНЕ КАЛИФОРНИЈЕ:

ПАНК КАО ЖИВА КУЛТУРНА ФОРМА / 155

Jelena Đ. LOPIČIĆ JANČIĆ and Ljubica M. VASIĆ

AGAINST WAR AND ARM CONFLICTS BY MEANS OF

DIPLOMACY AND THE PUNK MOVEMENT / 165

ПАНК ВИРУС

Марина М. ПЕТРОВИЋ ЈИЛИХ

ЛАТВИЈСКИ РЕДСКИНСИ И ОЈ! ОЈ! ОЈ! ПАНК / 179

Марија М. ПЕЈИЋ

ПАНК „ВИРУС“ У МИЛАНУ 80-ИХ ГОДИНА XX ВЕКА / 189

Владимир Б. ПЕРИЋ

У СЛАВУ МАЛОГ ЧОВЕКА:

ГРЛЕНИ ОДЈЕЦИ ФИНСКОГ ПАНКА / 199

Сандра Р. ТЕШОВИЋ

ТЕЛЕСНО, НЕЧИСТО И ОТПОР:

ЧИТАЊЕ АЛБУМА TO BRING YOU MY LOVE ПИ-ЏЕЈ ХАРВИ / 207

Павле З. ЗЕЉИЋ

ЕКСПРЕСИОНИСТИЧКА (ДЕ)КОНСТРУКЦИЈА БИТЕШКОГ ИДЕАЛА

У АЛБУМИМА JOY DIVISION – „CLOSER“ (1980) И NEUTRAL MILK

HOTEL – „IN THE AEROPLANE OVER THE SEA“ (1998) / 215

Милица А. КАНДИЋ и Милица Б. МОЈСИЛОВИЋ

„RIDING MY LIFE / LIKE A RUN-A-WAY TRAIN“:

МОТИВ ПУТОВАЊА У МУЗИЦИ БИЛИЈА АЈДОЛА / 227

ЕФЕМЕРНА КУЛТУРА

Aleksandar Radovanović

„THE YEAR PUNK BROKE”:

MUSIC INDUSTRY AND ALTERNATIVE ROCK IN 1991 / 243

Miroslav D. ĆURČIĆ and Filip S. MISITA

IF PUNK IS DEAD, THERE'S GOTTA BE SOMETHING MORE:

THE EVOLUTION OF SELF-CRITICISM IN PUNK ROCK AND HARDCORE PUNK / 257

Irena R. KNEŽEVIĆ

MITOVI I KONTRAMITOVI – VIZUELNA POLITIKA PANK OMOTA / 271

Владимир С. ПАУНОВИЋ

УТИЦАЈ МЕДИЈА НА РАЗВОЈ ПАНК МУЗИКЕ У СРБИЈИ / 285

Жарка Ж. СВИРЧЕВ

ЕФЕМЕРНА ПЕРИОДИКА: НЕОАВАНГАРДА И ПАНК / 295

Ангелина Б. ЖИВОТИЋ

ОПИСАНО О PISANO / 305

Оља М. АРСЕНИЈЕВИЋ

ОД ПАНКА ДО ДОКУМЕНТАРИЗМА:

АЛЕКСАНДАР РЕЉИЋ ИЗМЕРУ БУНТА, УМЕТНОСТИ И ДРУШТВЕНЕ АНГАЖОВАНОСТИ / 317

Милана Ј. ДОДИЋ

ЖАРГОН У ЈУГОСЛОВЕНСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ПАНКУ КАО СИМБОЛИЧКИ ОПТОР / 331

Ана С. ДОШЕН

ТЕЛА ВАН КОНТРОЛЕ: НАСИЉЕ И МУТАЦИЈЕ НА ЈАПАНСКОМ САЈБЕРПАНК ЕКРАНУ / 347

Милош П. ЖИВКОВИЋ

СУБЕРПUNK 2011: ПАНК ДУХ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ / 357

КРОКОДИЛИ ДОЛАЗЕ

Александра П. СТЕВАНОВИЋ

ЗВУЦИ ПОСТМОДЕРНЕ: НОВИ ТАЛАС И УСПОН ТЕХНО-КУЛТУРЕ / 371

Бошко СУВАЈЦИЋ

ЏОНИ И БАЛКАН – МИТ О ОДЛАСКУ / 379

Јелена С. МЛАДЕНОВИЋ

РАЈОТ ГРЛ И ЊУВЕЈВ/ПАНК/РОК БОЈЕ СРПСКЕ СЦЕНЕ / 387

Ана Д. Николић

ПОЕТИКА ПАНК-РОК БЕНДА НОВЕМБАР: МЕЛАНХОЛИЈА КАО

ОПТОР СВАКОДНЕВНОЈ ЛАКОФИ ПОВРШНОСТИ / 395

Даница Б. НИКОЛИЋ

ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНА ТЕСКОБА У ПОЕТИЦИ БЕНДА ДОБРИ ИСАК / 407

МАЛИ ЧОВЕК ЖЕЛИ ПРЕКО ЦРТЕ

Мирјана М. БЕЧЕЈСКИ

ПАНК (И) КЊИЖЕВНОСТ У СРБИЈИ: СУБВЕРЗИВНИ ГЛАСОВИ И ЕСТЕТИКА ОТПОРА / 417

Јелена Љ. СПАСИЋ и Сања Ж. ЂУРОВИЋ

ЈЕЗИЧКО-СТИЛСКА АНАЛИЗА ПАНК-РОК СТИХОВА АТЕИСТ РЕПА / 429

Александра СЕКУЛИЋ

THE: CLASH IS ÁVILE (НИШТА ВИШЕ!) / 439

Милица В. ЂУКОВИЋ

ПОЧИТЕЛНА ПАНК ПОЕЗИЈА ДРАГАНА БОШКОВИЋА / 447

Бојан Т. ЧОЛАК

ИДЕНТИТЕТ И ОТПОР У ПАНК КУЛТУРИ:

АНАЛИЗА РОМАНА БАШТА ТРЊА НИКОЛЕ ЦВЕТКОВИЋА / 457

Јулијана С. ДЕСПОТОВИЋ

ЈЕЗИЧКО-СТИЛСКИ ПОСТУПЦИ У ЗБИРЦИ У

3:10 ЗА КОВИН СТЕВИЦЕ ШЕПРЕ МИХАЈЛОВА / 467

Оља С. Василева

„ОБЛИК ЖЕБИ”: СПАЦИЈАЛНИ (ПРОТО)ПАНК ОД РЕМБОА ДО ЛАЛИЋА / 477

I LIKE PUNK, I LIKE SHAM

Никола М. БУБАБА

ИМА ЛИ ТЕКСТА О ЧИТАЊУ ЈЕДНЕ ПАНК ПЕСМЕ: GREEN DAY, „BASKET CASE”? / 489

Данијела М. ЈАЊИЋ

ПОЕТИКА ИТАЛИЈАНСКОГ ПОКРЕТА „СОЛАРПАНКА” И

КЊИЖЕВНА ЕКОПРИПРЕМА БУДУЋНОСТИ / 497

Јелица А. Вељовић

ГАУЧОПАНКЕРСКЕ РЕЗОНАНЦЕ БУДУЋНОСТИ АРГЕНТИНЕ У ДЕЛУ МИЧЕЛА НИЈЕВЕ

САЊАЈУ ЛИ ГАУЧОИДИ ЕЛЕКТРИЧНЕ НАНДУЕ? / 505

Наташа П. РАКИЋ

ПАНК У ПРОЗНОМ РИТМУ: КА ПАНК ЧИТАЊУ РОМАНА НОВИ

ЈАДИ МЛАДОГА В. УЛРИХА ПЛЕНЦДОРФА / 515

Јелена Г. МИЛИНКОВИЋ

КЊИГА О ОДРАСТАЊУ (ПАНКА) ИЛИ ШТА САД РЕМБО ИМА С ТИМ –

САМО ДЕЦА ПЕТИ СМИТ / 527

Мирјана М. Вучковић

БУКА И БЕС – ПАНК У РОМАНУ НАШЕ НЕЗАБОРАВЉЕНЕ ПРИЧЕ

ТОНИЈА ПАРСОНСА / 537

Зорана В. СИМИЋ

КРВ И СУЗЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ КЕТИ АКЕР: ФЕМИНИЗАЦИЈА ПАНКА / 545

ELVIS IS DEAD

Весна Р. СТАНКОВИЋ ПЕЈНОВИЋ

ОД БУНТОВНИКА ДО ЛЕГЕНДЕ: ЕЛВИС ПРЕСЛИ КАО КУЛТУРНА ИКОНА / 557

Никола М. ЋУРАН

КУЛТУРНО АНТИДРУГО У ПОЕЗИЈИ БОБА ДИЛАНА / 571

WHITE RIOT
CHILL OUT

KRALJ-TERMITI

ĐUBRE

LEKA MLADENOVIĆ

GORAN STANKOVIĆ

BRANKO ČEČEN

MARKO TERZIĆ

VOJNIĆ

RUDAR

ŠEPRA

LJUPČO KOSTOVSKI

SUZANA MARJANIĆ

DRAGAN BOŠKOVIĆ

Зорана В. СИМИТ¹*Институција за књижевности и уметности*

КРВ И СУЗЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ КЕТИ АКЕР: ФЕМИНИЗАЦИЈА ПАНКА

У овом раду фокус је на особеном процесу феминизације панка у делу Кети Акер. На примеру њеног романа *Крв и сузе у средњој школи* (*Blood and Guts in High School*, 1984), који је 2024. године први пут преведен на српски језик, показује се како је Кети Акер у својој поезији самосвесно и самосвојно (де)конструисала панк (ест)етику из женске и/или феминистичке перспективе. Ова проблематика била је предмет пажње пре свега у англоамеричком контексту. Утолико рад не претендује на оригинална тумачења те проблематике, већ се у њему најпре резимирају и систематизују поједине студије и интерпретације романа *Крв и сузе у средњој школи* које се могу сматрати релевантним кад је реч о (ре) визији, инкорпорирању и преображавању панка код Кети Акер. Циљ је да се на основу тек по којих досадашњих анализа одабраног романа, али и начелних осврта на њено наслеђе, у основним цртама осветле неки аспекти деловања ове ауторке као својеврсне „иконе (феминизације) панка”.

Кључне речи: Кети Акер, *Крв и сузе у средњој школи*, панк, феминизација панка

У једној прилици Кети Акер² написала је да је „једина реакција против неподношљивог друштва подједнако неподношљив нонсенс” (Волен 2006: 1). Ова позиција Акерове, коју бисмо могли да опишемо и као дадаистичку, тек је један у низу подстицаја да се њени лик и дело сагледају, између осталог, у огледалу панка. Нихилистички штимунг, у спрези с енергичном, анархистичком критиком „неподношљивог друштва”, не приближава ову ауторку само авангардном наслеђу већ и панку. Уосталом, одређење Кети Акер као „иконе панка” један је од топоса при освртима на њену идиосинкратичну естетику. Њен мултижанровски опус прожима и постмодернистички проседе и имагинаријум, што тумачи такође редовно истичу, а врло често се (имплицитно) инсистира на томе да је њена поетика *феминизована* и/или феминистичка, услед привилеговања женског искуства и перспективе, сталне усмерености на политике сексуалности, као и пратеће де-конструкције патријархата.

У фокусу овог текста јесте особени процес *феминизације панка* (у делу) Кети Акер. Тај процес предочава се првенствено на примеру романа *Крв и сузе у средњој школи* (*Blood and Guts in High School*, 1984), који је у Србији први пут објављен 2024. године, у преводу Флавија Ригоната и издању „Лома”. Овај роман предмет је бројних тумачења и о њему се неретко говори као о једном од најпознатијих, али и најамблематичнијих у контексту целине опуса Кети Акер, што је разлог више да

¹ zorana_simic@hotmail.com

² Кети Акер (1947–1997) била је америчка експериментална књижевница. Писала је у разним жанровима: романе, приповетке, поезију, драме, сценарије, есеје и приказе... У домаћој интерпретативној заједници поједини аутори спорадично су се освртали на њен лик и дело, углавном у виду краћих есеја или приказа у часописима за књижевност и културу. Колико је познато, једини научни рад о њој написала је Сенка Гавранов (в. Гавранов 2013). Треба издвојити и монографију Сање Шоштарић о делу Кети Акер, Октавије Батлер и Силвије Плат, објављену у Сарајеву (в. Шоштарић 2021). Сви преводи с енглеског језика у овом раду су моји.

управо он послужи као студија случаја у осветљавању појединих аспеката деловања ове ауторке као „иконе (феминизације) панка”.

Дотицаји Акерове с панком могу се лоцирати и пратити на више нивоа. Речи-ма Маргарет Хендерсон, која је студију о њој насловила управо *Кети Акер: панк књижевница* (Kathy Acker: Punk Writer), „Кети Акер је живела панк и преточила панк у књижевну форму” (Хендерсон 2021: 41). У том погледу нарочито је значајна њена повезаност с андерграунд сценама Њујорка, Сан Дијега, Сан Франциска и Лондона током вишедеценијског периода од 1960-их до 1990-их, сценама које су за њу биле простор подршке, а на основу биографских реконструкција, као и интервјуа и других сведочанстава саме ауторке, може се говорити о „њеној идентификацији с панк културом”, као и о „конзистентно иконичној панк ауторепрезентацији” Акерове (исто).

У Њујорку, примера ради, где борави 1970-их година (када пише роман *Крв и сузе у средњој школи*), Кети Акер улази у интензиван дијалог с тамошњом панк културом и андерграунд сценом. Лесли Дик наглашава да је кључни контекст за рад Акерове у седамдесетим и раним осамдесетим управо њујоршка уметничка сцена, укључујући, између осталог, перформанс, ауторска имена попут Пети Смит, Џени Холцер, Барбаре Кругер, Лин Тилман, Лори Андерсон, али и бројне панк-рокере³ (Дик 2006: 111). Емилија Боровска подсећа да је приклањање панку истовремено био отпор према превазиђеној хипи контракултури, те да „панк одбацује контракултурне идеје о утопијским заједницама одвојеним од мејнстрима као наивне”; уместо тога, панк увиђа да нема искорака из система, те да је све што преостаје анархистичка критика или покушај да се систем експлоатише (Боровска 2019: 22). Она закључује како „дељени сензибилитет” панк поезике и постмодернизма пружа, у исти мах, и обиље могућности и ограничења при читању политике Кети Акер (исто: 23). Нејланд Блејк, иако не оспорава његову основаност, упозорава да раширен и уобичајен опис Акерове као панк ауторке носи опасност од редукционизма: „корисно је запамтити, међутим, колико је панк био музика обликована уметношћу која му је претходила [...] попут флукуса, [...] минимализма, или [...] концептуализма” (Блејк 2006: 103).

Тумачи Кети Акер, дакле, по правилу препознају њену укорененост како у авангарди и постмодернизму тако и у панку, о којој се може говорити не само на основу ауторепрезентације Кети Акер и њеног стила живота / живљеног искуства, непосредне припадности андерграунду, већ и у поетичком кључу, у сфери политика текста. Неретко се истиче да је ова књижевница до пароксизма довела у питање границе између високе културе и популарног треша, те да је константно прелазила границе жанра, али и рода (Волен 2006: 2, 5). „Слично покушају панк музике да кроз несклад изрази оно што је доминантна култура игнорисала или потиснула, писање Акерове је десублиматорно” (Хендерсон 2021: 3),⁴ између осталог и у погледу (политика) сексуалности и/као текстуалности, па су и њене текстуалне стратегије локус *феминизације панка*. У најширим обрисима ту се сусрећу „панк речник, синтакса, регистар, форма и сензибилитет” (исто: 46), *do it yourself* етика и естетика, дух побуне против капитализма, конзумеризма и конформизма, преовлађујућих социокултурних и литерарних конвенција, радикалан

3 На пример, Кети Акер је нарочито волела бенд *James Chance and the Contortions* (в. Мекбрајд 2022).

4 На трагу Дика Хебдица и Криспина Сартвела, Хендерсонова закључује: „Премда се политика панка може кретати од нацизма до нихилизма и комунизма, од мизогиније до феминизма, два конзистентна својства обликују његове различите политичке ставове: анархични дух и опозициони, десублиматорни став према актуелном друштвеном поретку.” (Хендерсон 2021: 7)

атак на инстанце и механизме моћи, који су неретко подвргнути критици управо из женске перспективе. Речима Роберта Глика:

Акерова се свети моћи тиме што је разоткрива; баца јој истину у лице тиме што задире у она места у којима је њен највећи дисбаланс, у заједнице проститутки, младих девојака, уметника и пропалица, одбачених и занемарених. Дисбаланс моћи изазива преокрет који додељује ауторитет, али не идентитету – ови ликови су пуке скице – него реалностима угњетавања, губитка, и деградације. Ако се хегемонија дефинише на основу онога што покушава да искључи, онда је искљученима довољно да се опишу како би описали хегемонију. (Глик 2018: 205)

Маргарет Хендерсон заступа тезу да Кети Акер „стапа филозофију и поезију европске авангардне с идиомом и етосом своје панк супкултуре, не би ли изразила идиосинкратичну радикалну феминистичку политику у књижевном облику: панк феминизам” (Хендерсон 2021: без пагинације). У поезици Кети Акер, блиској постмодернизму, сусрећу се „естетика шока, трансгресија, пародија, деборовски *détournement*, карикатура и монтажа”, при чему се познокапиталистичке Сједињене Државе имагинирају као јефтини хорор у ком се неретко налази протагонисткиња, панк девојка која симболизује саму Акерову и уопште побуњене жене (исто). Како се и иначе потцртава у литератури, „друштво спектакла било је контекст ког су панк и Акерова били врло свесни” (исто: 7). Осим панка (и ситуационизма), Хендерсонова инсистира, међутим, и на значају феминизма другог таласа, тј. покрета за ослобођење жена, сматрајући – што је једна од њених основних тврдњи – да дело Акерове треба сагледати управо на пресеку ове две културно-политичке сфере из последњих деценија двадесетог века у Америци, односно да су оне кључне за разумевање (јединствености) тог дела. Сходно томе, студија саме Маргарет Хендерсон вероватно је, са своје стране, кључна за разумевање *феминизације панка* код Кети Акер.

Хендерсонова поентира како је интелектуална трајекторија и читава каријера Акерове прожета реакцијама на наслеђе мушке европске авангарде како би се исто то наслеђе на непоновљив начин суочило са женском и феминистичком перспективом, а управо посредством панка – ова књижевница тежи да „преведе, чак преиначи (*mutate*) ово наслеђе из панк феминистичке перспективе и зарад панк феминистичких циљева” (исто: 64). И феминизам и панк, примера ради, стављају нагласак на десакрализацију и демократизацију културе (исто: 54). Принципе панка Хендерсонова препознаје и у врло израженој интертекстуалности Кети Акер, њеном чувеном плагијаризму, као и у начинима на који ова књижевница чита теорије (постструктурализам, континентална филозофија) и инкорпорира их у текстуалне праксе. „Три мотива – посрнуће, досада и хаос – централни су за панку својствене оквире референци, иконографију и саморазумевање” (исто: 27), а ови мотиви прожимају поезију Кети Акер и неретко су подвргнути креативној *феминизацији*. Међутим, будући да се (њена рецепција) одвијала изван главних токова феминизма, иако почива на фузионисању идеје о „личном као политичком” и панка, књижевност Акерове може се, према Хендерсоновој, а на трагу Делеза и Гатарија, одредити као „феминистичка мањинска књижевност” (*feminist minor literature*) (исто: 17–18, *passim*). Њен „књижевни панк феминизам јесте феминизам ексцеса и суровости – политика која обележава њен опус, и којом се преиначава и проширује рани радикални феминизам.” (исто: 83) У том погледу, између осталог, важна је привилегована лектира Кети Акер: Арто, Батај и Де Сад, коју она на изврстан начин такође *феминизује*, упућујући на *родно* кодирање ексцеса и суровости. Речима Маргарет Хендерсон, укратко, управо панк Акеровој

омогућава да, између осталог и кроз „експлоатацију порнографске имажинације” и препознатљив, „заједљив хумор”, „литераризује, спектакуларизује” и оштро проблематизује патријархалне претпоставке САД у двадесетом веку из наглашено идиосинкратичне феминистичке перспективе (исто: 190).

Особености овог процеса уочавају се и амблематично испољавају у роману *Крв и сузе у средњој школи*. Овај роман меморише врло широк спектар интертекстуалних референци Кети Акер, фигурирајући у исти мах као почетно место „озбиљне употребе плагијаризма” у њеном опусу (в. Хокинс 2004: 638). Ослањајући се на мање или више етаблиране књижевне и теоријске традиције – примера ради, уз већ споменуте ауторе, и на античке песнике, Х. Милера, песнике око Блек Маунтин групе, битнике, Дикенса, Хоторна, Фокнера, сестре Бронте, Елиота, Китса, Рембоа, Женеа, Фројда, Делеза и Гатарија, Фукоа, Маркузеа, Сиксу – Кети Акер посезала је издашно за плагијатом, колажом, пастишом и пародијом, у покушају да, између осталог, (интер)текстуално дезинтегрише и креативно деконструише наслеђе и утицај „књижевних очева” (уп. Хокинс 2004). У роману *Крв и сузе у средњој школи* овај поступак уткан је у текстуалну констелацију у којој се, као и у остатку опуса Акерове, „читање и писање узајамно бркају и преплићу као смисленост и нонсенс, као мушко и женско, као сопство и другост, као сексуално и политичко” (Волен 2006: 1). Нарација неосетно флукутира између трећег и првог лица, композиција је непрестано подвргнута разноликим техникама декомпоновања, *Крв и сузе у средњој школи* с правом се описују као антироман или, прецизније, вишеструко изневеравање билдунгс-матрица – али и наратива о женском ослобођењу, о чему је темељно писала управо Хендерсеонова – а тиме и читалачких очекивања; особена представа постмодерног мултиверзума, у ком се визуелни прикази, мапе (снова), илустрације, репетиције, поигравања речничким конвенцијама, разним нивоима симболичког (лингвистичког) поретка, сусрећу с испрекиданим епизодама, приповедним деоницама на трагу бајки, драмских жанрова (уз нарочито ефектну употребу дидаскалија), поезије (преведене и *оригиналне*), дневничких записа, а све то у сталном судару текста с (пост)смртним визијама (уп. Симић 2024).

Писање Кети Акер увек је већ политичко, повезано с антиауторитарношћу, бунтом усмереним према структурама моћи, оличеним, између осталог, у родитељској инстанци, али и ауторитарним премисама на којима почивају политике самог текста (Волен 2006: 2–3). Микроинституција породице неретко се успоставља као амблем и метонимија механизма социокултурне опресије. Јунаци Кети Акер беже од породице/државе у групу или племе (Блејк 2006: 103). Другим речима, они проживљавају оно што је у својој уметничкој биографији живела сама Кети Акер, ауторка аутофикције *avant la lettre* (в. нпр. Хандерсон 2021: 8). Исто важи за Џејни Смит, протагонисткињу романа *Крв и сузе у средњој школи*.

У средишту романа је инцестуозни однос између ћерке и оца. Мајка је одсутна, а њих двоје живе у Мериди (Јутакан): „Џејни је у свему зависила од свог оца и сматрала је оца за дечка, брата, сестру, новац, забаву и оца.” (Акер 2024: 9) Након што ју је отац одбацио због друге жене – „Тата ме више није волео. То је било то” (исто: 44) – десетогодишња Џејни путује у Њујорк, ексцесивно се препушта сексу не би ли надоместила нежељено одсуство оца и „коначно добила љубав”, трага за могућностима понављања примарне и прималне инцестуозне сцене, онакве какву она једино познаје, постаје део Шкорпиона (тј. *илемена*), нижу се абортуси, њени и других жена – „Нисам знала колико су ме ти абортуси повредили, физички и психички”, а „абортуси су симбол, спољашња слика сексуалних односа у овом свету” (исто: 48–49) – привремено запослење у „хипи пекари”, дроге, „туче

и уличне побуне” криминал. Успут, Џејни сања: „Драги снови, ви сте једино што нешто значи. [...] Ви сте сировост и дивљина, боје, мириси, страст, догађаји који се појављују. Ви сте оно за шта живим. Молим вас, преузмите ме.” (исто: 52) На тај начин, између осталог, писање Акерове поприма психоделичне димензије, а „читалац је лансиран у трипозни, надреални *mise en scène*: делом сан, делом кошмар, делом свесну реалност – границе никада нису јасне” (Хендерсон 2021: 48). Дивљи коњи, персијски језик у преводу детета, заборављени град, чељусти алигатора, фалуси и вагине, „Ода грчкој урни” која постаје слика обезглављеног, окованог женског тела, појављују се готово као пропламсаји кохерентног смисла и уливају у целину, несумњиво чврсту у својој флуидности, упућујући на свепрожимајућу спрегу (акумулације) капитала и опресије, (родно заснованог) насиља. „У средњој школи”, „Ван средње школе”, „Путовање на крај ноћи”, „Путовање”, „Свет” наслови су поглавља у која је смештена опсесивна потрага девојчице Џејни за оцем/очевима, њена телесна, *материјална* изложеност патријархату који се стално изнова прикрива/разоткрива у протејским преображајима, силовања, киднаповања, присилна проституција, Џејни која „постаје жена” тако што постаје робиња и остаје трајно заробљена, „Џејни, сада тринаестогодишњакиња”, председник Картер и Џејни, њена путовања светом тзв. Оријента, у друштву Жана Женеа, Тангер, Египат, Џејни која има рак, Џејни чије тело прогресивно пропада, преисписивање Хоторновог *Скерлетиног слова*, Џејни која умире са четрнаест година, Џејни која се најзад јавља из света мртвих, „многе друге Џејни”, *post mortem* визија. Табу инцеста, очај, агонија и деструкција, мазохизам и садизам, фатална фузија страсти и/као страха, узбуђења и насиља, укрштају се овде с беспопштенном критиком система тј. државе и (репресивних) државних идеолошких апарата. „Влада, велики мултинационални бизнисмени, учитељи и пандури су људи који одржавају путеве. Научници, филозофи и уметници су људи који граде путеве. Сви су робови.” (Акер 2024: 103) Једном речју, „сви живимо у затвору” (исто: 95). А „Џејни мрзи затвор” (исто: 114). И „бити у затвору је бити у пички. Имати било какав секс на свету значи имати секс са капитализмом. Шта Џејни и Жене могу да учине?” (исто: 175) И Кети Акер, како је истицано у литератури, обликујући Џејни и хоризонт њених осећања и њених искустава (на „Истоку”), делимично, *avant la lettre*, деконструише чак и оријентализам (в. Хокинс 2004: 647). И тако, закључује Сузан Хокинс, Кети Акер у роману *Крв и сузе у средњој школи* не нуди решења нити алтернативе статусу кво (исто: 656), одбијајући да романтизује било шта у једном „неподношљивом свету”. Међутим, она испушта „дути, разбеснели крик” усмерен према Америци и њеним политикама (исто), слепилу за (своје) другости (уп. Симић 2024).

Хокинсова подсећа и да је Кети Акер феминистичка тумачења сопственог опуса сматрала најубедљивијим (Хокинс 2004: 639; уп. Хендерсон 2021), а у њима се инсистира на ослобађајућим потенцијалима раскида с конвенционалном женственошћу, феминином „субјективношћу”, на раскривању механизма моћи као увек већ сексуалних/сексуализованих, симбиозе полности и капитала, и то неретко – као у случају овог романа – кроз доследно демолирање породичне микроструктуре као истовременог продукта и амблема колико макрополитичких система, толико и метанаратива на којима почива и којима се канонизује и хомогенизује (буржоаска) *цивилизација*. Хокинсова је лапидарно утврдила да су два дискурса, више од било којих других, конститутивни за политичку критику коју Кети Акер износи у роману *Крв и сузе у средњој школи*: едипални и империјални (Хокинс 2004: 642). Едипална логика, с једне стране, испоставља се као непремостива –

маскулини поглед и мушка жеља контролишу све поре система, али и појединца/ појединке у том систему, и не може им се сасвим умаћи јер су попут проклетства, онтолошког бумеранга – чак ни Жене, ма колико маргиналан или маргинализован, не прави одлучан, потпуни искорак из фалогоцентричног поретка, остављајући малолетну Џејни Смит за собом без много обзира, што га чини тек једним у низу (супститута) очева-злостављача, овога пута литерарних (уп. Хокинс 2004; Хендерсон 2021). Сама Џејни остаје, дакле, и жртва и ауторка едипалног сценарија, не успевајући да властити поредак и поредак властите жеље изгради и испише мимо тог сценарија. С друге стране, на метанивоу, текстуално-поетичка дезинтеграција овог стања перманентне заробљености патријархатом и у патријархату – чини се да је остварила. И то је простор у ком се ауторка романа суверено креће (уп. Симић 2024). И управо у том аспекту треба тражити њен особени „панк феминизам” односно залог *феминизације панка*.

Џејни Смит репрезентативна је и истовремено једна у низу панк девојака као протагонисткиња Кети Акер. Панк је у основи био маскулини домен. Акерова га *феминизује* кроз „истрајну и субверзивну критику и хегемоничног и контракултурног родног идентитета, патријархата и хетеросексуалне жеље”, што је „средишњи елемент у панк феминизму” ове књижевнице (Хендерсон 2021: 51), и фокусом на вишеструко маргинализовану фигуру – како сажима Маргарет Хендерсон, типична јунакиња Акерове јесте побуњена женска особа у „лиминалном простору између девојаштва и одрасле женскости“, „невиности“ и „искуства“, чиме се сигнализира инфантилизација жена у патријархату (исто: 54). Ослањајући се на бројна претходна тумачења романа *Крв и сузе у средњој школи*, на томе инсистира и Кети Хјуз, истичући да Кети Акер интенционално поставља у средиште управо девојчицу, не би ли, с једне стране, прожала текст иронијом, хумором и дирљивошћу,⁵ а с друге потцртала своју поруку о неправедној, родно обележеној дистрибуцији моћи у патријархалном поретку (в. Хјуз 2006: 122), тенденцију да се све жене и све *женско* злонамерно инфантилизује. Јукстапонирајући (поетички) панк с пуританизмом (кроз читање и инкорпорирање Хоторна), Кети Акер, како је показала Кристина Милиети, первертује већ перверзну схему: за разлику од чувеног примера Набоковљеве *Лолите*, где се „лепотом поетског језика заодева хорор педофилије”, Кети Акер доследном једноставношћу израза, тј. језиком тела, тежи да отрезни читаоца (в. Хјуз 2006: 113–114). Ипак, како примећује Карен Бренан, Џејни Смит на изврстан начин и јесте и није дете, а специфичан едипални сценарио који се одвија између ње и њеног оца усложњен је новим первертовањем улога и релација (в. Хјуз 2006). С једне стране, попут одрасле особе, Џејни Смит добија мајчинске конотације у односу на свог оца-сина, али и могућност увида који превазилазе домен инфантног. С друге стране, заиста попут детета, жељног да се све искуси и изрази, ауторка Кети Акер у свом проседеу прелази жанровске, дискурзивне, поетичке границе, границе медија, стилова и регистара. И овај каледоскоп телесни је начин да се проговори о трауми, о трауматизовању гласа и тела (уп. Симић 2024).

Према Хендерсоновој, бројна тумачења (авантура) Џејни Смит, било да су оправдано усредсређена на њен мазохизам, опресију патријархалних структура, едипалну логику, умногоме су превидела амерички контекст сексуалне револу-

5 Посебна димензија дирљивости допире од аутопоетичких исказа Акерове, попут следећих: „Писци стварају из сопствене стравичне агоније и крви и згњечене утробе. Што су више у контакту са својом утробом, то боље стварају. [...] Лични живот писца је ужасан и усамљен. [...] Постојаће свет у коме се машта ствара из радости а не из патње, у коме мушкарац и жена могу опет да се воле, могу опет да се љубе и жебу (жена ће доћи и направити тај свет / за мене иако нисам више жива, / за злочинце, агонију одбачених, / а ја ћу ипак и даље бити одбачена.” (Акер 2024: 124–125)

ције и „начине на које критика Акерове супостоји са, проширује и доводи до прекретнице ране радикално феминистичке критике романтичне љубави и жеље, као и сексуалне револуције” (Хендерсон 2021: 105), а што је врло важан елемент феминизације панк код Кети Акер.

У прекретничком роману Акерове, *Крв и сузе у средњој школи*, панк феминистичка топологија Акерове фокусира се на хегемону форму хетеросексуалне жеље. Кроз *Bildung* панк девојке, Џејни Смит – њеног учења да буде желећа хетеросексуална жена – *Крв и сузе у средњој школи* десублимишу темељне механизме и динамику хетеросексуалне жеље у периоду након сексуалне револуције 1970-их. Пре него као револуционарну силу, Акерова препознаје континуирано, чак и интензивирано, преплитање хетеросексуалне жеље с америчким патријархалним позним капитализмом, и њихову трансмутацију женског еротизма. Њена панк феминистичка критика оспорава либералне наративе о прогресу и еманципацији нарочито усмерене према женама, те хегемоне наративе о романтичној љубави. *Bildung* панк девојке је изразито конфронтирајућ, показујући да је хетеросексуална жеља жена у позном капитализму, било да је ослобођена или не, патолошка (исто).

Није неразумљиво ако поједини читаоци имају амбивалентан однос према том и таквом проседеу, уколико га свODE на *поруку*. Кејти Мут сумира да у бројним интерпретацијама које стреме алегориском, Џејни фигурира као репрезентанткиња књижевнице (саме Кети Акер) у свету којим владају мушкарци, те да роман у целини представља опсежну оптужницу сексуалних и империјалних политика истог тог света, тј. друштвеног и културно-симболичког поретка (Мут 2021: 89). У таквој призми, међутим, поставља се питање зашто се статус кво напослетку одр(а)жава, зашто се остаје у зачараном кругу, зашто напори да се женско тело, ум, глас ослободе, остају неуспешни, осујећени, зашто и на почетку и на крају стоји, речима Кејти Мут, иста фрустрација ауторитетом и иста упорна хетерожеља која од Џејниног живота чини кошмар (исто). Другим речима: каква се порука шаље? Ова ауторка у толико пледира за својеврсно измештање читалачке оптике, за извесну деалегоризацију текста романа *Крв и сузе у средњој школи*, те за његово ситуирање у контекст континенталне филозофије и теорије, које су Кети Акер биле врло блиске. Апел Кејти Мут да ваља избегавати хомогенизације и линеаризације дисруптивног, антинаративног, фрагментарног и небинарног приповедног поступка Кети Акер убедљив је, али треба му прићи уз дозу опреза. Наиме, упркос снажној укоренености у ризомском, роман *Крв и сузе у средњој школи* не одриче се сваке референцијалности, нити претендује искључиво на игру означитеља. Својом дисруптивношћу и вулнерабилношћу, овај текст ипак остаје – ма колико порозна и поразна – прича *девојчице* и *прича* о девојчицама (уп. Симић 2024).

У тој причи, између осталог, наилазимо и на Ерику Јонг, „правог романописца” (Акер 2024: 161). Хендерсонова показује како је Кети Акер у „панк феминистичком” кључу пародирала ову књижевницу, а нарочито њен чувени роман *Страх од лејшења*, као амблем жанра „женске потраге за сексуалним ослобођењем” из седамдесетих година, делом и кроз његову фузију са жанром тинејџерског романа, доводећи у питање „реализам као литерарни модус, оптимизам и стерилизовану верзију женске жеље” (Хендерсон 2021: 108). У том погледу, примера ради, значајан је третман абортуса као „феминистичког тропа ослобођења” (исто: 117), али и поменута порнографска имагинација – касних седамдесетих и осамдесетих дебата око порнографије била је у пуном јеку, а Кети Акер је преузела неке од ових идеја и поиграла се њима (в. нпр. Дик 2006). Њена припадност „феминистичкој мањинској књижевности” неодвојива је од ових проблема:

Повезаност Акерове с претежно мушком авангардом и њеним елементима мизогиније и сексуалне експлицитности изазивају неприлике, ако се има у виду фундаментална важности критика порнографије у америчком женском покрету [...] Такође треба да узмемо у обзир и рани и континуирани интерес феминистичких књижевних студија, како у академији тако и изван ње, за критички приступ представама жена, онај који наглашава значај позитивних слика жена у фикцији и јасну везу између књижевног дела и стварног живота. У то време панк девојку – јунакињу Акерове, заглављену (mired) у свету порнографске жеље, мазохизма и неуспеха, тешко је интегрисати као фигуру у феминистичке студије књижевности, док је њен панк идиом вероватно готово нечитљив. (Хендерсон 2021: 17)

Упркос томе, данас је допринос Кети Акер консензуално препознат као изузетно значајан, а овој ауторки с правом се приписује висок степен поетичке самосвојности, радикалности и експерименталности. Важан део њене инвентивности, парадоксално засноване на опсесивном плагијаризму, потиче и од панк (ест)етике. Дик Хебриц лоцира три кључна кода панка – апокалиптичност, илегалност и заједљив и/или инфантилни хумор, „глупост” којом се опонира глупости конзументичке културе – који проиходе у „дивљим тоналним осцилацијама, дословности и естетици јефтиног хорора” (в. Хендерсон 2021: 33–34). У делу Кети Акер, ове тенденције удружене су с привилеговањем женског искуства, „панк јунакиња” и деконструкцијом патријархата. Међутим, у том процесу долази и до превазилажења панка њим самим. Тако и утисак да роман *Крв и сузе у средњој школи* напоследку фигурира као прича *девојчице* и *прича* о девојчицама у малом одржава пут Кети Акер од аутобиографије до концептуалне литерарности, од нихилизма до смислотворности и мита, који препознају поједини читаоци (в. Хериман 2006: 38), али и једну од њених основних идеја – да је овај свет против осећања (в. Глик 2018: 209). Стога му се, као таквом, може супротставити како критиком тако и криком, радикалном осећајношћу. У исти мах, истом том „неподношљивом свету”, патријархално-капиталистичко-конзументистичком поретку, Кети Акер опонира и подједнако радикалном *феминизацијом панка*. Панка не само као музичког или социокултурног феномена већ и стила, светоназора, емотивности и става.

ЛИТЕРАТУРА

- Акер 2024: K. Aker, *Krv i suze u srednjoj školi*, Beograd: Lom.
- Блејк 2006: N. Blake, Kathy Aker: “Because I Want to Live Forever in Wonder”, C. Harryman, A. Ronell, A. Scholder (yp.), *Lust For Life: On the Writings of Kathy Aker*, London: Verso Books, 99–109.
- Боровска 2019: E. Borowska, *The Politics of Kathy Aker: Revolution and the Avant-Garde*, Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Волен 2006: P. Wollen, Kathy Aker, C. Harryman, A. Ronell, A. Scholder (yp.), *Lust For Life: On the Writings of Kathy Aker*, London: Verso Books, 1–11.
- Гавранов 2013: S. Gavranov, On a Construct Hunt: Destruction and Reconstruction of Gender in Kathy Aker’s *Empire of the Senseless*, Novi Sad: *Intèrkultūrnòst*, 6, 152–164.
- Глик 2018: R. Glik, Veličina Keti Aker, Novi Sad: *Polja*, 510, 203–211.
- Дик 2006: L. Dick, Seventeen Paragraphs on Kathy Aker, C. Harryman, A. Ronell, A. Scholder (yp.), *Lust For Life: On the Writings of Kathy Aker*, London: Verso Books, 110–118.
- Мекбрајд 2022: McBride, J. Jason McBride’s Playlist for His Book *Eat Your Mind: The Radical Life and Work of Kathy Aker. Largehearted Boy* (блог), December 2022. 25. 4. 2026.

- Мут 2021: K. Muth, Postmodern Fiction as Poststructuralist Theory: Kathy Acker's *Blood and Guts in High School*, Columbus: *Narrative*, 1, 86–110.
- Симић 2024: З. Симић, Девојчице, чудовишта, Нови Сад: *Поља*, 547, 237–241.
- Хендерсон 2021: M. Henderson, *Kathy Acker: Punk Writer*, London/New York: Routledge.
- Хериман 2006: C. Harryman, Acker Un-Formed, C. Harryman, A. Ronell, A. Scholder (yp.), *Lust For Life: On the Writings of Kathy Acker*, London: Verso Books, 35–44.
- Хјуз 2006: K. Hughes, Incest and Innocence: Janey's Youth in Kathy Acker's *Blood and Guts in High School*, *Nebula*, 1, 122–131.
- Хокинс 2004: S. Hawkins, All in the Family: Kathy Acker's *Blood and Guts in High School*, Madison: *Contemporary Literature*, 4, 637–658.
- Шоштарић 2021: S. Šoštarić, *Žensko raščitavanje dominantne kulture: Sylvia Plath, Kathy Acker, Octavia E. Butler*, Sarajevo: University Press.

**“BLOOD AND GUTS IN HIGH SCHOOL” BY KATHY ACKER:
THE FEMINIZATION OF PUNK**

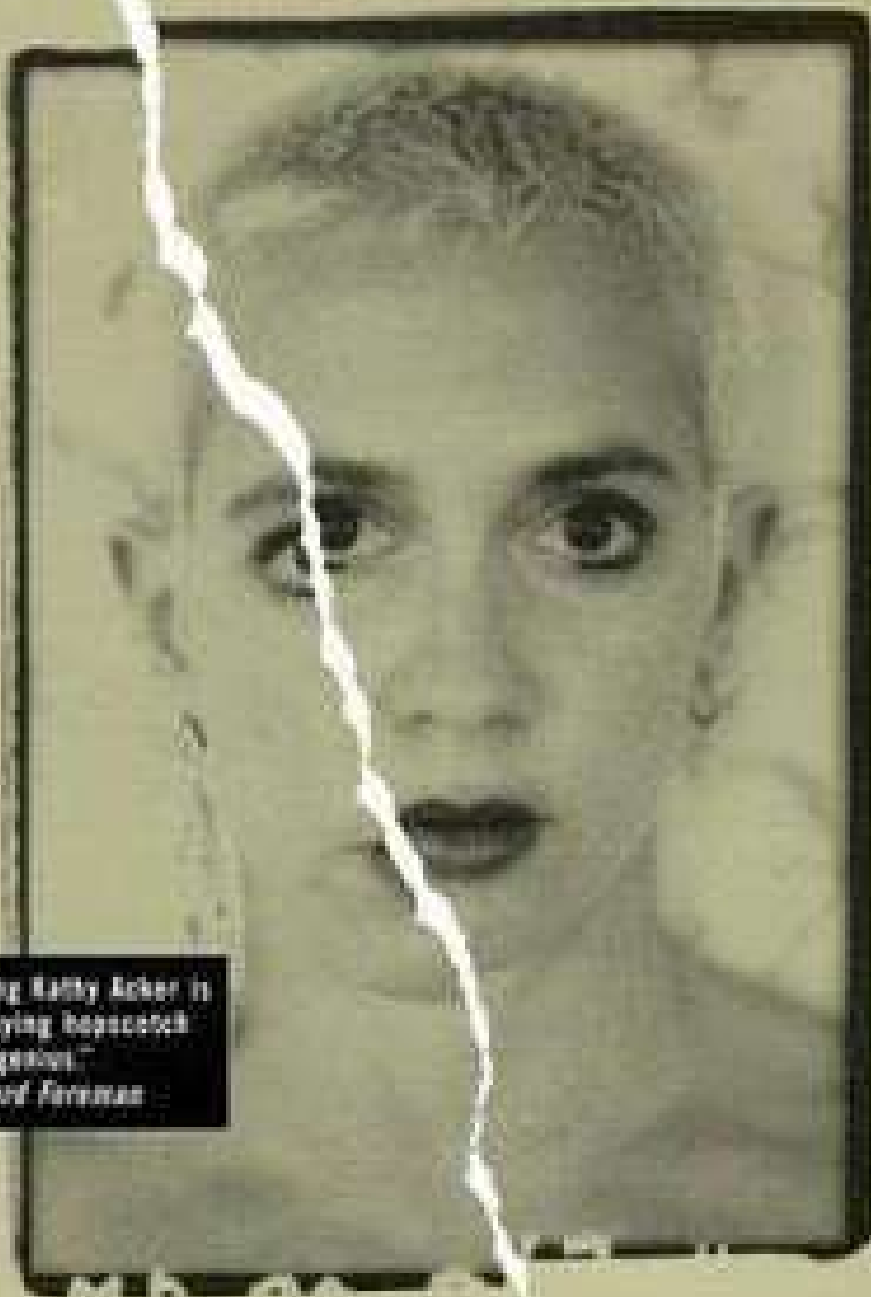
Summary

This paper focuses on the particular process of feminization of punk in the work of Kathy Acker. The example of her novel *Blood and Guts in High School* (1984), which was first translated into Serbian in 2024, shows how this woman author self-consciously and uniquely (de)constructed punk ethics and aesthetics in her poetics from a female and/or feminist perspective. Using this example, the paper aims to demonstrate how Acker strongly opposes the patriarchal-capitalist-consumerist order with the radical *feminization of punk* – punk not only as a musical or socio-cultural phenomenon but also as a style, worldview, emotionality, and attitude. This issue has not yet been discussed in the Serbian academic community, but it has attracted attention in other areas, primarily in the Anglo-American context. Accordingly, the paper does not claim to provide original interpretations of this issue but rather summarizes and systematizes certain studies and interpretations of the novel *Blood and Guts in High School* that are relevant to Kathy Acker's (re)vision, incorporation, and transformation of punk. The aim is to highlight, based on a few analyses of the selected novel so far, as well as general reflections on her legacy, some aspects of this woman author's activities as iconic concerning (feminization of) punk.

Key Words: Kathy Acker, *Blood and Guts in High School*, punk, feminization of punk

Zorana V. Simić

BOOK REVIEW

"Reading *Katty Archer* is like playing hopscotch with a genius."
—Richard Foreman

BLOOD AND GUTS IN HIGH SCHOOL

a novel